

פתח דבר

הייעוץ החינוכי בישראל קיים זה כארבעים שנה. במהלך שנים אלה התחום מתאפיין בהתפתחות מתמדת, בשינויים ובתמורות רבים ומואצים. בספרות המקצועית אפשר להבחין במגמות שונות שאפיינו שלבים שונים בהתבססותו של המקצוע ובמיצובו בתוך מערכת החינוך. מקצוע הייעוץ החינוכי הושפע מן הצרכים והמטלות המרכזיים שאפיינו את מערכת החינוך בישראל, והוא משתנה תדיר בהדגשיו ובטווח שירותיו כדי לתת להם מענה הולם.

בשנים האחרונות שוקדת מערכת החינוך בישראל לפתח סטנדרטים בתחומי עבודה רבים - בתחומי דעת, בתחום האקלים החינוכי, בנוהלי עבודה וכיוצא בזה.

שתי מגמות אלה - השתנות המקצוע מזה והתביעה לעבודה על פי סטנדרטים מזה - הציבו בפני הייעוץ החינוכי אתגר תפיסתי ויישומי לא פשוט, אך חיוני מאין כמוהו.

המקצוע נתפס במשך שנים רבות כמאופיין בעמימות, הן ליועצים עצמם והן למקבלי השירות. הגדרת הסטנדרטים לפרקטיקה המקצועית מיועדת לשמש ליבה מוגדרת וברורה של המקצוע, שממנה נגזרים ממדי השירות ומתאפשרת הערכה של ביצוע השירות. נראה כי הגיעה העת לייצב את ליבת המקצוע כחלק מן ההתמקצעות של התחום. מסמך זה נועד להגדיר את הליבה באמצעות סטנדרטים לפרקטיקה המקצועית של מקצוע הייעוץ החינוכי.

סטנדרט מקצועי מהווה סרגל מדידה אחיד לכל אנשי המקצוע, ומאפשר לבחון בכלים אובייקטיביים את השגת המטרות של השירות ואת דרכי הביצוע.

על אף החשש שמהלך כזה עשוי לעורר, יש בו כדי להביא להגברת המודעות של אנשי המקצוע לאופן שבו מתבצעת עבודתם, לרפלקציה על הפרקטיקה שלהם, ולעידוד חשיבה מטה-קוגניטיבית הנוגעת להתפתחותם האישית. הטמעה של הסטנדרט המקצועי עשויה לעודד מעורבות אישית, ולעורר מוטיבציה לשכלול יכולתם האישית ומסוגלותם המקצועית. תהליכים אלה הם אולי בעלי הערך הרב ביותר, והם עשויים להפוך את מסמך הסטנדרטים לכלי שימושי הנותן בידי היועץ "סרגל מדידה אישי" להערכה עצמית ולבקרה אישית על מידת התפתחותו, על תחומים שהוא חזק בהם ועל תחומים הראויים לפיתוח נוסף.

במסמך הסטנדרטים אין יומרה להקיף את כל תחומי הביצוע של מקצוע הייעוץ ולסקור את כל המיומנויות והיכולות המקצועיות הנתבעות מאיש המקצוע. אולם יש בו כדי לסמן את הנחות היסוד ותפיסת התפקיד המגובשת, וביטויים בליבה המרכזית של העשייה ובממדים המרכזיים של מערך העבודה של יועצים חינוכיים במערכת החינוך בישראל.

לפיכך ישרת המסמך בראש ובראשונה את אנשי המקצוע עצמם, את המדריכים המלווים את אנשי המקצוע ואת היועצים הבכירים האמונים על פיתוחם המקצועי של יועצים חינוכיים.

עם זאת, יש בלבנו תקווה כי יעשה במסמך הסטנדרטים שימוש רחב ומקצועי גם על ידי מוסדות ההכשרה של יועצים חינוכיים, על מנת לסייע בידי "פרחי הייעוץ" לחתור למצוינות ולשאוף להשגת הסטנדרט המקצועי הנתבע מאיש המקצוע.

חלקים מסוימים במסמך הסטנדרטים עשויים להפוך למחווה שימש את היועץ גם לצורך עבודתו עם צוותי חינוך, מתוך מגמה להעניק להם כלים ומיומנויות שיסייעו בעבודתם החינוכית ובהרחבה של מיומנויות מסייעות בעבודה בין-אישית ותוך-אישית.

במסמך מוצגים מושגי מפתח רבים מעולם העבודה המסייעת. מאיש המקצוע נתבעים רמת מודעות גבוהה, ידע מקצועי מבוסס תיאוריה ומחקר, בקרה אישית, מחויבות גבוהה כלפי הנועץ. אפשר לראות בסטנדרטים של ליבת הייעוץ מעין השלמה לקוד האתי, מאחר שערכים מקצועיים מרכזיים מזינים את תפיסת התפקיד ואת תהליכי הביצוע.

לסיום, תהליך הכתיבה והגיבוש של הסטנדרטים המקצועיים של הפרקטיקה המקצועית הבליטו את הצורך לעסוק בשכלול מתמיד של היכולות והמיומנויות של היועצים החינוכיים. התפיסה ארוכת השנים שהיועץ הוא "כלי הסיוע" מתבהרת כאן במלוא עוצמתה, ומטילה על המנהיגות של הייעוץ החינוכי אחריות לשלב בכל תהליכי ההכשרה וההדרכה ובכל ההשתלמויות, במשך כל שנות עבודתם המקצועית של היועצים, את העיסוק בחידוד ובתחזוקה של מיומנויות מקצועיות בשיטות עבודה ובכלים מקצועיים הכלולים בליבת המקצוע.

הערה

יש חשיבות רבה לשימוש מושכל במסמך הסטנדרטים. אנו ערים לכך שיועצים חינוכיים רוכשים במהלך התפתחותם המקצועית מיומנויות ויכולות מקצועיות באופן מדורג, תוך כדי צמיחה מקצועית. אין לתבוע מיועצים בראשית דרכם לעמוד בכל הסטנדרטים המפורטים במסמך, ויש לנקוט משנה זהירות מפני שימוש לרעה בתבחינים השונים המפורטים בו.

מסמך הסטנדרטים נועד לסמן כיוון התפתחות ויעד מקצועי נשאף, ולהנחות את איש המקצוע במהלך חייו המקצועיים לגבי תחומים המחייבים שכלול והתפתחות נוספת.